

MusicOlomouc 2022: Když je dostatečná tma, můžete vidět hvězdy

9. 12. 2022 [Eva Balcárková](#)

Podzimní Olomouc na přelomu října a listopadu opět rozezněla soudobá hudba z různých koutů světa.

Zahajovací koncert čtrnáctého ročníku [MusicOlomouc](#), jehož ústředním tématem byla tma, se přitom symbolicky konal 25. října 2022, přímo v „magický“ den částečného zatmění slunce. Když před rokem Marek Keprt vybíral téma pro další ročník, jistě po covidem poznamenané době netušil, že může být v příštím roce temno v myslích lidí ještě hlubší a problémy palčivější. Aby bylo dramaturgickému plánu učiněno zadost, vybral Keprt celou řadu kompozic zpracovávajících v rozmanitých podobách temnotu vnitřní i vnější a s ní spojenou tajemnost, zastřenost i snovost. Pro umocnění prožitku byly koncerty konané v kapli Božího těla i v přilehlém Atriu provozovány jen za velmi střídmeho osvětlení, tónovaného do různých barevných odstínů. Nejdokonalejší by bylo samozřejmě absolutní vypnutí světla, takové opatření by však jistě neprošlo už jen kvůli interpretům. I tak ale výrazně potemnělý interiér barokní kaple umožnil posluchačům hlubší koncentraci na hudební prožitky, vždyť i z hlavního oltářního obrazu *Večeře v Emauzích* od Jana Kryštofa Handkeho zbyly mihotavé stíny dávající jen vzdáleně tušit obrysy postav.

Festival letos nabídl celkem pět hudebních večerů, šest koncertů a jednu doprovodnou výstavu. Zaznělo devět světových premiér a představilo se více než třicet interpretů (z toho i jeden skrytý za scénou), nepočítáme-li samozřejmě členy Moravské filharmonie. Ze zahraničí do Olomouce zavítali umělci z Estonska zastoupeni skladatelkou Tatjanou Kozlovou-Johannes, dirigentem íránského původu Arashem Yazdani a sólistkou posledního koncertu, klavíristkou Age Juurikas. Druhou poměrně početnou zahraniční

„delegací“ byl portugalský ansámbl Síntese, který se v České republice představil vůbec poprvé, a do třetice se opět do Olomouce po čtyřech letech navrátil výborný švýcarský Mondrian Ensemble.

Into the Darkness

Hned v úvodu festivalu se museli organizátoři vypořádat s nepříjemnou situací, které se obává snad každý pořadatel, totiž s onemocněním interpretky Mondrian Ensemblu. A jelikož v takto úzce specializovaných ansámblech není možná náhrada ani jednoho člena, bylo nutné koncert o týden posunout. Zahajovacího večera se tak nakonec ujal sám ředitel festivalu Marek Keprt, který ve svém klavírním recitálu s částí repertoáru ansámblu Lichtzwang celkový program obohatil ještě o dvě skladby – oproti původnímu plánu zazněly navíc kompozice Karen Tanaky *Crystalline* a *elfenlaubLäuten* Marka Keprta. Dá se tedy s nadsázkou konstatovat, že na tom posluchači ještě vydělali, ale hlavně že pořadatelé dokázali na poslední chvíli mistrně zaimprovizovat a situaci tím pádem velmi dobře zvládli. Ba co víc, místo plánovaných pěti koncertů jich nakonec bylo vlastně šest.

Zmiňovaného magického data 25. října se po proběhlé vernisáži výstavy *The Endangered Paradise* Eckarta Haupta umístěné v prostorách Katedry muzikologie začala postupně nořit kaple Božího těla, oděná do temných barevných odstínů, spolu s početným posluchačstvem „do festivalové temnoty“ za zvuku ukolébavky *Noir dormant* Gérarda Pessona. Pro MusicOlomouc a pro repertoár Marka Keprta charakteristický úvod – žádná okázalá gesta, ale postupné vykreslování kýžené nálady, spíše vytvoření dojmu bezčasí, či alespoň pomalejšího toku času, kde si může člověk po celodenním shonu spočinout jako v jakési myšlenkové oáze. Ale pozor, nemá to nic společného s běžně prezentovanou relaxační hudbou ani hypnotizujícím minimalismem, jedná se spíše o hudbou usměrňovaný pestrobarevný zvukový sen, v němž stále dokáže mollová tónina i ostřejší dynamika vytvořit dramatické momenty. Těch bylo v průběhu večera nejvíce v kompozici *Crystalline* Karen Tanaky a snad i v *Insomnii* (pěti fragmentech měsíční noci) Ondřeje Štochla těkající jaksí bezcílně noční krajinou ve snaze přiblížit se onomu snu. Všechny prezentované kompozice se přitom

vyznačovaly nápadnou hudební barvitostí a tím pádem i vysokými nároky na interpretaci. Marek Kepřt se však repertoáru spektrální hudby věnuje dlouhodobě, což je na interpretaci znát v jistotě projevu, ale také, což je snad ještě důležitější, ve schopnosti vdechnout těmto náročným kusům lehkost a svěžest. Ve zmiňované *Insomnii* má navíc klavírista doprovázet svou hru vokály, což může být pro řadu interpretů úkol téměř nadlidský. Pro tvorbu Ondřeje Štochla je však vokální linka u instrumentalistů naopak jeden z charakteristických prvků tvorby. Pečlivě vybrané kompozice dramaturgicky zapadaly jedna vedle druhé. Každá svým způsobem originální, ale přesto je pojila podobná nátura. Úmyslně nepíší nálada. Za zmínku také stojí skladba *Květ vyškeblovaní se zhmotňuje na sněhu* z dílny Marka Kepřta, která v jeho mysli zraje již několikátým rokem a olomoučtí posluchači měli už nemálo příležitostí k jejímu poslechu. Zde se projevuje obrovská výhoda skladatele-interpretů v jedné osobě, a to i vůči posluchačům, protože je velmi přínosné setkat se s kompozicí opakovaně.

Následujícího večera pokračovalo MusicOlomouc koncertem portugalského Síntese Ensemblu pod vedením dirigenta Yana Mikirtumova, které přineslo soudobé skladby z domácí provenience. Z jejich repertoáru stojí za zmínku zejména druhá odezňlá skladba od Hugo Vasco Reise s názvem *Some Lines Mixing a Aolor* pracující s mikrointervalikou. U dalších dvou kompozic, psaných letos (!) k počtě portugalského spisovatele Josého Saramagy ke 100. výročí jeho narození se bohužel posluchači přesunuli v jednom případě do minulého (Carlos Azevedo – *Aos Deuses sem Fíéis*), ve druhém dokonce do předminulého hudebního století (Tiago Derríça – *Poemas possíveis*). Nic to samozřejmě neupírá na interpretačních výkonech, které byly na vysoké úrovni, jen to byl asi největší krok stranou, který během MusicOlomouc letos zazněl. Sopranistka Helena Neves přitom ve svém procítěném projevu předvedla vynikající hlasovou formu, nicméně až *branco, branco, branco...* Carlose Marecose opět skýtalo zajímavé hudební zpracování odchylné se od zaběhlých tradic.

Lehkosnění a premiéry

Další festivalové pokračování přineslo dva koncerty v pondělí posledního října. Nejprve zazněl zbytek programu souboru Lichtzwang, jehož sólový

klavírní repertoár přednesl Marek Keprt již v rámci zahajovacího večera. Přesto koncert trval téměř padesát minut a dal by se považovat za plnohodnotný večerní program. Úvodní skladba *To Night Travellers, the Light...* pro klavír a violoncello estonské skladatelky Heleny Tulve nabídla zvukový obraz noční krajiny, kterou sem tam prozáří světlo projíždějícího vozu či vlaku. Ve světové premiéře uvedl Marek Keprt *Through the Black Hole* Tatjany Kozlove-Johannes, jež využívala celou řadu hudebních symbolů pro pád do hlubiny. Byla to přitom již druhá premiéra této estonské skladatelky na MusicOlomouc – vzpomeňme loňské *Black and White* v podání Ensemblu for New Music Tallin. Další „premiérou“ byla dvouminutová miniatura *Traumes Wirren* Marka Keprta, přiznaně aktualizující Skrjabinovu skladbu *Désir z Dvou kusů pro klavír op. 57*. Zpět do podivného tajemna a jak píše sám autor, do lehkosnova, posluchače uvedla závěrečná skladba Marka Keprta *až v lehkosnovnost vmízíš* pro trubku, violoncello a klavír, jež vznikla jako volné zpracování původní verze *lehkosnová zújmění když mízí* z roku 2019 psané původně pro Trio Helix. Skladatel si zde opět pohrál s prostorovým efektem a trochu i se šálením posluchače, když na kůr kaple umístil houslistu Igora Kopyta hrajícího na samé hranici slyšitelnosti.

Ve druhé půli večera se v plné síle chopily svých nástrojů členky Mondrian Ensemblu. Působivý výkon předvedly již v úvodním *Halluzination 2* mexického skladatele Artura Fuentesese, v němž vynikla pověstná preciznost a výborná souhra souboru. *Kôrd II* švýcarského skladatele Martina Jaggého sice zpočátku sliboval výlet do orientálních krajin, ty byly však velmi záhy pohlceny evropským hudebním myšlením a fragmentarizovány do změní mikrointervalové melodiky. Podobně dopadl poklidnější *Kôrd III*, jež byl naopak polapen do rytmické sítě. Za zmínku také stojí vydařená premiéra klavírního kvartetu Ondřeje Štochla pojmenovaného *...racek se směje poslední...* Koncert Mondrian Ensemblu byl bezesporu jedním z nejnáročnějších, ale zároveň i nejvydařenějších počínů letošního MusicOlomouc.

Festival dal letos nově poměrně ve velkém příležitost mladým českým skladatelům a interpretům soudobé hudby a věnoval jim celý jeden večer. V podání pražského Ensemblu Terrible zaznělo v Atriu jezuitského konviktu celkem pět světových premiér. Pouze původně plánované uvedení *Pocty Vladimíru Holanovi* od Marka Kopelenta nakonec hráno nebylo.

Z prezentovaných premiér stojí za vyzdvihnutí cyklus *V den černého melounu* Haštala Hapky a skladba *V říši hladových duchů* Jonáše Jana Starého. Pořadatelům se přitom letos poprvé podařilo eliminovat hluk z přilehlé restaurace, která tentokrát zavřela svůj provoz a nerušila tak průběh koncertu.

Pod svícnem je největší tma?

Jediné vykročení MusicOlomouc mimo mohutné zdi bývalého jezuitského konviktu bylo během závěrečného koncertu v olomoucké Redutě. Moravská filharmonie, jejíž dramaturgie nynější sezonu rozhodně stojí za pozornost, zařadila festivalový koncert dokonce do abonentního cyklu A, což je přinejmenším dost odvážné. Nastudování velmi náročných děl se chopil v soudobé hudbě ostřílený estonský dirigent a skladatel íránského původu Arash Yazdani, který se již během minulého ročníku MusicOlomouc představil se svým Ensemble for New Music Tallin. Na abonentním posluchačstvu bylo ale i přesto bohužel hned po první náročné kompozici *Blow Your House Down* (jejíž název mluví za mnohé) od Tatjany Kozlove-Johannes znát jemnou rozladěnost. Nebylo to však kvůli výkonům interpretů, ale kvůli závažnosti skladby nepřipouštějící žádné kompromisy. Některé kupodivu neobměkčila ani poměrně líbivá *Flounce* Lotty Wennäkoski. Kdo ale vydržel naprosto spektakulární *Hirn* německého skladatele Enna Poppeho budujícím pomalu se vyvíjející zvukové plochy dechové a bicí sekce, jež se bez jakýchkoliv melodických linek různě křížily a v určitých pasážích vyvolávaly až fyzický hudební prožitek, může se s klidem označit za poměrně otrlého posluchače soudobé hudby. Druhá verze *Im Auge des Klangs* jedné z nejvýznamnějších soudobých skladatelek byla opravdu třešničkou na dortu čtrnáctého ročníku MusicOlomouc. Carola Bauckholt zde užila mnoho *extended techniques* i netradičních způsobů hry obecně. *Im Auge des Klangs* byla jakýmsi kaleidoskopem soudobé orchestrální hudby a jejích možností. Skladatelka zde pracovala s prostorovostí, s rozostřováním zdroje zvuku v prostoru i s pulzací. Zvuk samotný jako by v jejím pojetí žil, dýchal a fyzicky se hýbal. Za celý koncert patří Moravské filharmonii, jakožto orchestru nespécializovanému na soudobou hudbu obdiv a uznání. Hráči předvedli opravdu znamenité výkony. Jedinou vadou na kráse závěrečného koncertu byla přemíra světla. Škoda že

se nedalo dodržet alespoň potemnění osvětlení v hledišti, aby byla tematická linie i v tomto směru dodržena až do konce.

Tma jako taková je sice všeobecně vnímána spíše v negativním smyslu, ať už je to reálná nepřítomnost světla, které se člověk instinktivně bojí, protože nemá dostatečný pojem o svém okolí, nebo je to tma v přeneseném slova smyslu například v poezii. Každopádně je to téma nosné a v hudbě nezdá se být reflektované. Zamyslíme-li se přitom nad paralelou soudobá hudba a tma, můžeme najít společné prvky. Nově komponovaná hudba je pro řadu lidí stejně „přitažlivá“ jako tma, a to třeba právě jen proto, že ji nedokáží prohlédnout. Tma jako taková totiž prakticky neexistuje a není nic krásnějšího, jak jiskřivá noc plná mihotajícího se třpytu hvězd – aby je však člověk spatřil v plné kráse, musí vykročit ven ze svého vyhrátého domu, jít dál od města a najít místo nepoznamenané umělým osvětlením. A to je přesně to, co dělají posluchači soudobé hudby. Vykračují z pohodlné zóny kompozic časem osvědčených skladatelů, načež jsou odměněni nevšedními zážitky, které nemusejí vždy přinášet nejkvalitnější výběr děl, ale umožňují vytvořit si vlastní názor. Čtrnáctý ročník MusicOlomouc přitom letos nabídl široké spektrum soudobé hudby – od jejích umírněnějších variant až po ty extravagantnější. Tím potěšitelnější letos byla poměrně hojná účast posluchačů. Zčásti samozřejmě této přízni festival vděčí zázemí univerzity, a tím pádem početné studentské základně, ale to ještě nemusí znamenat, že budou mladí lidé na koncerty soudobé hudby chodit. Na MusicOlomouc se však již několikátým rokem daří držet poměrně slušnou návštěvnost, a co víc, pomineme-li samozřejmě orchestrální koncert Moravské filharmonie, návštěvníci vesměs při vstupu do sálu vědí, co je může čekat a letos jsem prakticky nezaznamenala žádnou pobouřeně se tvářící odcházející osobu. Pravidelní posluchači soudobé hudby určitě ví, o čem je řeč. Ať to tak MusicOlomouc zůstane! A ať už je úvodní citát přisuzován americkému filozofovi, esejistovi a básníku Ralphu Waldo Emersonovi nebo jiné významné osobnosti, během letošního MusicOlomouc opravdu hvězdy svítily.

<https://www.hisvoice.cz/musicolomouc-2022-kdyz-je-dostatecna-tma-muzete-videt-hvezdy/>